

رسائل توحیدی

(توحید ذاتی، اسماء حسنی، افعال الہی،

وسائط فیض میان خدا و عالم مادی)

علامہ سید محمد حسین طباطبائی

ترجمہ و تحقیق: دکتر علی شیروانی

به کوشش: سید هادی خسروشاهی

بوستان
۱۳۸۸

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه مترجم
--------	-------------

رسالة توحيد

۱۵.....	رسالة توحيد
۱۵.....	فصل اول: كلام سرفسطایی و سخن فیلسوف
۱۶.....	فصل دوم: وحدت حقیقه وجود
۱۶.....	فصل سوم: نزاهت ذات الله از همه قیود
۱۷.....	فصل چهارم: شواهد نقلی بر نزاهت ذات واجب از همه قیود
۳۰.....	فصل پنجم: اسلام و توحيد اطلاقى
۳۱.....	توحيد اسلام و ثمره آن
۳۱.....	فصل اول: اوج توحيد
۳۲.....	فصل دوم: میراث پیشینیان در مسئله توحيد
۳۳.....	فصل سوم: فطری بودن توحيد ذاتی، ولایت مطلقه و نبوت عامه

رسالة اسماء الهی

۳۹.....	رسالة اسماء الهی
---------	------------------

فصل اول: تقسیم اسماء الهی.....	۴۰
فصل دوم: دلالت کتاب و سنت بر آنچه گذشت.....	۴۱
فصل سوم: مقام احادیث، و احادیث و دیگر تعینات.....	۴۲
فصل چهارم: شواهدی از کتاب و سنت.....	۴۶
مبحث اول: اسماء الهی در قرآن کریم.....	۴۶
اسماء الهی در احادیث.....	۴۹
مبحث دوم: ضابطه کلی در تفسیر اسماء الهی.....	۵۲
مبحث سوم: انحصار همه کمالات وجودی در ذات اقدس اله.....	۵۴
مبحث چهارم: نحوه انتزاع اسماء الهی.....	۶۱
مبحث پنجم: ضمائر سه گانه: تو، من و او از اسمای خداوند است.....	۷۰
مبحث ششم: توقیفی بودن اسمای الهی.....	۷۱
فصل پنجم: اسمی که مبدأ دیگر اسماء است.....	۷۴
فصل ششم: اسم اعظم در بیانات معصومین علیهم السلام	۷۴

رسالة افعال الهی

رسالة افعال الهی.....	۸۳
فصل اول: فاعل حقیقی در همه افعال خداست.....	۸۳
فصل دوم: شواهدی از قرآن کریم.....	۸۴
فصل سوم: عالم ماده و مرتبه قضاء و قدر.....	۹۲
فصل چهارم: شواهدی از روایات.....	۹۶
فصل پنجم: سعادت و شقاوت ذاتی.....	۱۰۷
فصل ششم: شواهدی از آیات و روایات.....	۱۱۰
الف) روایات مربوط به سعادت و شقاوت.....	۱۱۴

۱۱۶	ب) روایات دال بر این که عود و بازگشت به سوی همان نقطه آغازین است
۱۱۸	ج) روایات مربوط به طینت و سرشت
۱۲۹	د) روایات مربوط به [عالم] ذر و میثاق
۱۳۸	فصل هفتم: نفی جبر و تفویض، و جمع بین اختیار و تقدیر
۱۴۱	فصل هشتم: شواهدی از روایات
۱۴۴	فصل نهم: نحوه انتزاع دیگر افعال الهی
۱۴۵	فصل دهم: شواهدی از کتاب و سنت
۱۴۹	استدراج
۱۵۰	سخنی در تکمیل بحث

رساله وسائط

۱۵۵	رساله وسائط
۱۵۵	فصل اول: عوامل کلی وجود
۱۵۸	فصل دوم: شواهدی از آیات و روایات بر وساطت اسمای الهی در تنزل وجود
۱۶۳	دلالت قرآن بر وجود عالم مثال و عالم تجرد
۱۶۵	دلالت روایات بر وجود عالم مثال و عالم تجرد
۱۶۵	تقدم خلقت معصومین: بر آفرینش موجودات دیگر
۱۶۶	خداوند برخی را از طینت بهشت و برخی را از طینت آتش آفرید
۱۶۷	عالم ذر
۱۶۸	بهشت آدم ﷺ
۱۶۹	فصل سوم: حجب، قلم، لوح، عرش، کرسی، آسمان های هفت گانه، ملائکه و شیاطین
۱۶۹	حجاب ها
۱۷۳	وجود هر شئی تنها حجاب میان او و خداوند است

۱۷۴	خداوند مشهود همگان است
۱۷۴	شهود خداوند و جهل به او
۱۷۵	ذات اشیاء در عین حال که حجاب است، حجاب نیست
۱۷۸	حجاب در مرحله اسماء و صفات
۱۷۸	نتیجه بحث
۱۷۹	عرش و کرسی
۱۹۴	سخنی در تکمیل بحث
۱۹۶	لوح و قلم
۲۱۰	لوح محو و اثبات
۲۱۱	آسمان‌ها و زمین
۲۱۷	فرشتگان
۲۲۰	فرشتگان مادی نیستند
۲۲۰	شواهدی از کتاب و سنت بر تجرد فرشتگان
۲۳۱	شیطان
۲۳۸	شیطان مجرد و غیر مادی
۲۴۵	تکمیل بحث
۲۴۹	نمایه
۲۵۱	اعلام
۲۵۵	کتاب‌ها

مقدمه مترجم

بسم الله الرحمن الرحيم

وصلی الله علی سیدنا و نبینا محمد و علی آلہ الطیبین الطاهرین

این نوشتار ترجمه چهار رساله است که به ترتیب، درباره توحید ذاتی، اسماء حسنا و افعال خداوند سبحان و نیز وسائط میان او و عالم طبیعت، توسط استاد علامه سید محمد حسین طباطبائی رحمته الله علیه نوشته شده است. نگارش این رسائل، آن گونه که مؤلف بزرگوار رحمته الله علیه خود در پایان هر یک از رسائل متذکر می گردند، در سال های ۱۳۵۶ و ۱۳۵۷ قمری و تنظیم نهایی آن، در سال ۱۳۶۱ قمری انجام گرفته است.

مؤلف گران قدر با تبحر کامل در علوم عقلی و نقلی، مطالب مطروحه را ابتدا مستدل و مبرهن ساخته، و سپس با آیات و روایات فراوانی به تأیید و إقامة دلیل نقلی بر آن مطالب می پردازند، در یک فصل، ادله عقلی و فصل پس از آن شواهد نقلی، اعم از آیات و روایات، ذکر می گردد؛ و بدین وسیله هم آهنگی کامل میان عقل و وحی را به نمایش می آورند.

کتاب از هر دو بعد، دارای اهمیت خاصی است، ابتکار و نوآوری هم در پاره ای از برهان ها به چشم می خورد (چنان که مؤلف ارجمند، خود در پاره ای از موارد، متذکر می گردند) و هم در استفاده نکات و دقایق از شواهد نقلی.

رساله نخستین درباره وحدت حق وجود و توحید اطلاق ذات اقدس اله سخن می‌گوید، و به اثبات می‌رساند که آن ذات پاک از هرگونه تعین اسمی و وصفی و تقید مفهومی، منزّه و مبرا بوده، مقید به هیچ قیدی نیست حتی اطلاق. و آن‌گاه با استشهاد به آیات و روایات متعددی به تأیید این سخن می‌پردازند.

مؤلف گران‌قدر در مقاله‌ای که به رساله توحید، ضمیمه نموده‌اند، در پی اثبات آن‌اند که اسلام در امر توحید، پیش‌تاز بوده و گوی سبقت را از همگان ربوده است، چرا که توحید اسلام، که همان توحید اطلاق است، آخرین درجه توحید و اوج آن می‌باشد. سپس ثمرات و نتایج این دیدگاه در امر تربیت و تزکیه را بیان می‌نمایند.

در دومین رساله، سخن از اسم‌ها و اوصاف حضرت حق است که همان تعینات آن ذات مقدس می‌باشد. مسائل گوناگونی که مربوط به اسماء الهی است در این رساله، طرح و بحث شده است.

در رساله سوم، درباره افعال الهی و متفرعات آن، بحث می‌شود، مانند مسئله قضاء و قدر، بداء، سعادت و شقاوت، جبر و تفویض، هدایت و اضلال، مشیت و اراده، تمحیص و استدراج و اموری دیگر از این قبیل.

و در چهارمین رساله، سخن درباره موجوداتی است که واسطه فیض هستند میان حق تعالی و عالم ماده. این رساله با اثبات عوالم چهارگانه هستی (عالم لاهوت، عالم جبروت، عالم ملکوت و عالم ناسوت)، آغاز می‌گردد، و با بحث پیرامون حجاب‌ها، قلم، لوح، عرش، کرسی، آسمان‌ها و زمین، فرشتگان و شیاطین ادامه می‌یابد.

گفتنی است که متن کتاب، بسیار فشرده، تنظیم شده است، لذا خواننده محترم برای دریافت محتوای آن، باید صبور و شکیب باشد و مطالعه کتاب را با دقت و تأمل

همراه سازد، و البته این امر، اختصاصی به نوشته حاضر ندارد بلکه در غالب آثار مؤلف بزرگوار، مشهود است.

در خاتمه، لازم می‌دانم از فاضل گرانمایه حجة الاسلام والمسلمین آقای صادق لاریجانی که در رفع پاره‌ای از ابهام‌های متن، یاری‌ام دادند، و نیز فاضل گرانقدر حجة الاسلام آقای محسن احمدی که در استخراج مصادر پاره‌ای از روایات، مساعدت نمودند تشکر و قدردانی کنم، خداوند متعال توفیق خدمت به اسلام عزیز به ایشان و این بنده حقیر، عنایت کند.

والسلام

قم - علی شیروانی

۶۹/۹/۱۲